

VRUWILLIGERS
ACADEMIE Amsterdam

Masterclass Ontmoeting en Inter-esse

16 mei 2019

Henk Oosterling was ooit kendokampioen in Nederland en is ruim 30 jaar als universitair hoofddocent filosofie verbonden aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. In 2004 startte hij Rotterdam Vakmanstad. www.vakmanstad.nl Een stichting die op basisscholen lessen in judo, ecosofie, koken, techniek en tuinieren verzorgt met als doel kinderen een actieve houding aan te leren. We gaan in gesprek over wat we vanuit zijn ervaringen in Rotterdam kunnen leren over een inclusieve stad, ook voor mensen in kwetsbare posities en/of die gestigmatiseerd worden. Hoe kunnen we zorgen dat mensen mee kunnen en willen doen, wat is de rol van inter-esse en hoe herkennen en gaan we om met weerstand?

Inhoud

Henk vertelt over zijn eigen achtergrond met vrijwilligerswerk waar hij in 1972 mee begonnen is. Zijn initiatieven zijn ontstaan vanuit het signaleren van problemen (bijvoorbeeld geen beschikbaarheid van goed lesmateriaal voor migranten die Nederlands willen leren of een onderwijssysteem dat niet aansluit bij werk). Zo signaleert hij de noodzaak tot onderwijsinnovatie dat gebaseerd is op eco-wijsheid en media-wijsheid, de kernen van de 21^e eeuwse skills. Op een school in een voormalig achterstandswijk in Bloemhof bieden ze gebaseerd hierop de volgende vakken aan: judo/ koken/ tuinieren/ techniek/filosofie en cultuur. Er zit altijd wel iets bij dat aansluit bij de interesse van kinderen en zij hebben het naar hun zin. Kinderen zijn knooppunten in netwerken. Wil je ze 'empoweren' dan moet je ze de skills en tools geven om in die netwerken te kunnen functioneren. In hu kracht zetten betekent allereerst ruimte scheppen om geïnteresseerd te raken. Dat is de basis om ze te motiveren om te leren. Met media-wijsheid leren ze zowel 'wat doe je met het ding' (van consument naar producent) als wat doet het met jou (vb Facebook en privacy). Er is altijd sprake van een passieve en een actieve component. Ze worden serieus genomen en leren skills om in andere netwerken te kunnen functioneren. De school zelf is een knooppunt in netwerken. De Marokkaanse en Turkse moeders werken met hoofddoek in de keuken en ook hun mannen die niet fysiek aanwezig zijn, zijn indirect aanwezig, omdat ze toestemming geven aan hun vrouwen om daar te kunnen werken. Belangrijk is vertrouwen te winnen door ruimte te bieden. Het losstaand individu is voor Henk niet interessant. Alles is relationeel. We maken onderdeel uit van allerlei ecosystemen op verschillende schalen: thuis, buurt, school, stad. Zijn volgende boek dat over verzet gaat en in de herfst bij Lontano verschijnt heet dan ook 'van ego-emancipatie naar eco-emancipatie.'

Om daadwerkelijk met iemand in contact te komen, waarbij we dat als lastig ervaren, moeten we goed kijken wat er in het netwerk en de omgeving van die persoon aanwezig is aan mogelijkheden. Je moet ook nooit vragen naar wat er niet goed gaat, maar wat er nog mogelijk is. Dat is de vraag achter de vraag beantwoorden. Hij geeft het voorbeeld van een man in een verzorgingshuis, die steeds wordt aangesproken op hoe het met hem gaat, terwijl duidelijk te zien is, dat het niet goed gaat en dat hij het daar niet naar zijn zin heeft. In plaats van daarop te richten kan je ook een aanknopingspunt vinden in zijn netwerk, dat nu niet veel groter is dan zijn kamer (zoals dat daar Zweedse en Spaanse boeken staan; hij kan blijkbaar Spaans en Zweeds lezen). Van daaruit wordt interesse gewekt en spreek je iemand aan op wat hij wel kan. Een tweede voorbeeld is het voorstel om een groep Marokkaanse jongeren die steeds als agressief en onbenaderbaar geportretteerd wordt in een project over de wijk zelf camera's te geven en hen hun wereld te laten filmen met de toezegging dat zij het resultaat aan de wethouders, corporatie medewerkers kunnen tonen om het toe toelichten. De passie consument die voor de camera alleen maar zijn terroristen repertoire heeft blijkt nu plotseling een architectuur criticus. Van consument worden ze zo producent en laten ze hun omgeving zien door hun ogen. Biedt ruimte, geef tools, breng skills aan.

De houding die nodig is voor inter-esse is er eentje van ontvankelijkheid, van openstaan en niet-anticiperen, maar alert zijn op de kansen die zich op het moment voordoen. Wees niet gefixeerd, laat wat er gebeurt op je inwerken. Op een gegeven moment moet je echter weer wel anticiperen om kansen door te knopen. Timing is dus ook een belangrijk element. Hierbij komt de kendo-achtergrond (Japanse zwaardvecht kunst) van Henk goed van pas. Je 'tegenstander' overschatten of onderschatten zet je al op achterstand. Als vrijwilliger je eigen weerstand niet doorwerken, betekent deze op je client projecteren. Inter-esse is het creëren van een tussenruimte. Daarvoor moet je je kwetsbaar op durven stellen (opener dan je zelf durft te zijn) en luisteren.

Een van de deelnemers vraagt hoe je kunt leren niet te anticiperen zonder een kendo-achtergrond.

- 1) niet bang zijn voor de situatie
- 2) Empathisch vermogen trainen (interesse in de ander)
- 3) weerstand bij jezelf onderkennen
- 4) mogelijkheden zien om in gesprek te gaan
- 5) je daarin richten op wat de ander wel kan.

Empowerement

Onder empoweren verstaat Henk: iemand equiperen met tools, hem of haar skills aanleren en netwerken voor hen openen. Empoweren via skills doe je ook vanuit het medium (het middel). Je geeft iemand een camera, je kijkt wat er in de boekenkast staat of je traint kinderen hoe ze mogen praten tijdens de filosofieles, bijvoorbeeld alleen als ze de bal hebben (i.p.v. dat ze stil moeten zijn als iemand anders praat).

Weerstand

Leven is voor Henk weerstand. Dit is niet negatief. Het is een productieve energie die leidt tot innovatie en creativiteit. Je moet niet bang zijn voor weerstand. Het probleem is dat we het meestal bij de ander leggen en we dus altijd aan de goede kant van de (af)wijzende vinger staan, terwijl we onze eigen weerstand moeten gaan zien. De eerste weerstand zit bij jezelf. Iedereen heeft vooroordelen.

Het is moeilijk om te zien hoe racisme, anti-feminisme, kolonialisme in onszelf zit.

Dit wordt geïllustreerd in een vraag van een van de deelnemers over haar idee over Forum voor Democratie stemmers. Hierin wordt ze geconfronteerd met haar eigen angst, die allerlei beelden bij haar oproept (zoals 'ze willen ons weg hebben'), terwijl er misschien ook andere redenen voor de frust zijn, die je kunt zien als je je er voor kunt openstellen en luistert.

Woede en boosheid zijn ook vormen van weerstand. De kunst is om die energie om te zetten naar iets positiefs. Henk heeft dat zelf gedaan door zijn systeemfrust om te zetten in een activisme om die systemen te veranderen.

Er wordt gevraagd hoe dit gedachtegoed zich verhoudt tot de presentietheorie van Andries Baart. Het sluit aan. De presentiebenadering is de eerste stap: aanwezig zijn bij de ander, zonder doel, aansluiten in het 'nu'. Daarna is er wel een tweede stap nodig: open communicatie en betrokken participatie.

Inclusieve stad

Als we het hebben over een inclusieve stad moeten we eerst nadenken over wat inclusiviteit is. Henk definieert dit als 'alle partijen op elkaar afstemmen'. Daar zijn de vier C's van de 21e eeuwse vaardigheden voor nodig: communication, collaboration, critical thinking and creative thinking.

In groepjes denken we na over wat werkt voor een inclusieve stad. Interesse kan de ruimte zijn die zorgt dat we van armoede & sociale uitsluiting naar geestelijke rijkdom bewegen. We zijn rijker met meer verbinding. Het zit aan twee kanten. Jij moet iets loslaten en verbinden, maar de ander moet ook iets loslaten, wel uit haar/zijn comfortzone komen. Een andere opmerking is dat er behoefte is aan mensen die mensen met de bestaande netwerken kunnen verbinden.

Henk merkt op dat het idee van netwerken nu algemeen geaccepteerd is. We moeten ook zien dat deze fluïde zijn en blijven bewegen en zoeken waar de gemeenschap zit.

Boeken:

2013 ECO3. Doendenken. (Jap Sam Books, Heijningen)

2016 Waar geen wil is, is een weg (Boom, Amsterdam)

2019 (Herfst) Verzetje of verzet? Van ego emancipatie naar eco emancipatie

2020 (Herfst) Interesse. Een hypokritiek van de mediale rede. (Boom, Amsterdam)